

prohibitum per illam legem; ergo similiter in presenti; necessarium ergo est ut saltem sit difficilis recursus ad Pontificem, et periculum instet, ut Episcopus possit legitime hac uti potestate. Ratio autem superius a nobis facta in eo sensu intelligenda est, ut solum intelligamus non esse hanc dispensationem directe et adæquate contrariam reservationi, nec per se primo per illam intentam, non vero quod nullo modo sit in illa inclusa.

15. *Objectio diluitur.* — Dices, rationem hoc modo explicatam non convincere quod intendit. Respondeo: fateor non esse demonstrationem, deservit tamen ad explicandum quomodo hic actus facilius concedi possit Episcopo in tali necessitate, quia non est contra primariam intentionem reservationis. Cujus etiam argumentum est, quia per privilegia religiosorum facile conceditur potestas ad hanc dispensationem, cum tamen facultas ad absolutam dispensationem in voto continentiae nullo modo concedatur. Ubi etiam obiter adverto, quod, licet religiosis detur privilegium generale ad dispensandum in votis, nunquam intelligitur comprehensa facultas ad dispensandum cum conjuge in prædicto casu, nisi specialiter exprimat; quod satis constat tam ex forma dictorum privilegiorum, quam ex illorum usu. Et hoc etiam est signum Episcopum non posse per se et absolute dare hanc dispensationem; ex accidenti autem posse in prædicto casu; et utrumque etiam comprobatur consuetudo.

16. *In casu necessitatis potest Episcopus dispensare cum habente votum ad petendum debitum tantum, et ad nihil aliud.* — Circa alteram partem Sylvester supra nihil distinguere videtur inter dispensationem cum tali conjuge ad petendum debitum, et in voto castitatis, et significat utramque posse concedere Episcopum in eo casu. Mihi autem videntur hæc duo esse distinguenda, si proprie loquamur; large enim loquendo, ipsamet dispensatio ad petendum debitum est quædam dispensatio in voto castitatis; est tamen dispensatio partialis, et secundum quid, ultra quam potest intelligi absoluta relaxatio totius voti, ita ut, ex vi illius, ad nullum actum, et pro nullo tempore aliqua maneat obligatio. In hoc ergo casu Episcopum non posse in illo voto conjugis dispensare, probatur, quia si dispenset cum illo ad petendum debitum, sufficienter subvenit necessitati ejus; ergo non est cur tollat ab illo duplicem aliam obligationem, quæ ex tali voto provenire potest sine morali peri-

culo. Una est, ad servandam castitatem conjugalem durante matrimonio; alia ad servandam perpetuam castitatem, si matrimonium quacumque ratione dissolvatur. Cum ergo votum castitatis prius factum totum hoc includat, non poterit ab Episcopo in eo casu omnino tolli. Et confirmatur, nam potestas in eo casu solum conceditur Episcopo veluti per quamdam epikeiam; ergo solum id concedendum est ei, quod simpliciter necessarium fuerit ad subveniendum subdito in tali periculo: hujusmodi autem solum est petere debitum, non vero reliqua.

17. *Objectio diluitur.* — *Episcopus quamvis detur causa, non potest dispensare cum conjugato in toto voto castitatis, sed tantum ad petendum debitum.* — Dices: repugnat ut, manente voto castitatis, fiat licitus actus petendi debitum. Respondeo, ex dispensatione non repugnare; quando enim promissio includit obligationem ad multa, bene potest is, cui facta est promissio, remittere unum, non remittendo alia; hoc ergo etiam potest in materia voti facere Deus, vel ejus dispensator illius nomine. Unde non est dubium quin Papa possit hoc modo aliquando dispensare cum tali conjuge; imo aliquando erit justa dispensatio, si hoc modo detur, non vero si absolute concedatur a Summo Pontifice, non quidem ex defectu potestatis, si causa subesset, sed ex defectu causæ. Et in hoc est differentia notanda inter Pontificem et Episcopum in prædicto casu, quod Pontifex, si sufficiens causa subsit, potest votum relaxare; Episcopus vero, etiam subsistente rationabili causa, non potest absolute totum votum relaxare, si periculum moræ tantum sit in non petendo debitum. Sicut in superiori tomo, lib. 6 de Voto, dixi non posse omnino auferre votum peregrinationis Hierosolymitanæ, sed solum differre executionem, quando periculum moræ solum est in accelerata voti observatione. Ex quo etiam obiter colligo, eos, qui habent privilegium ad dispensandum cum hujusmodi conjuge in petitione debiti, non posse dispensare absolute in voto castitatis omnino auferendo illud, etiamsi causa rationabilis non desit, quia deest potestas; nam ex vi talis privilegii non datur facultas ad tollendum simpliciter votum, sed solum ad dispensandum in illo actu, durante hoc matrimonio; nam verba privilegii non sunt extendenda ultra suam proprietatem et formalitatem; dispensare autem quoad petendum debitum proprie et in rigore non est

omnino auferre votum, ut omnes fatentur, et est per se notum ex dictis.

18. *Quid possit Episcopus circa votum factum post matrimonium consummatum.* — Secundum exemplum sit de voto castitatis emisso post consummatum matrimonium, quod potest esse factum variis modis. Primo, quod sit tantum non petendi debitum; et de hoc nullum est dubium quin possit ab Episcopo dispensari, sive sit factum de licentia alterius conjugis, sive non, quia illud præcise sumptum non est votum castitatis, et ideo non est votum reservatum; dispensari ergo potest ab Episcopo, non tantum in accidentali casu ob periculum moræ, sed per se, et ex vi suæ potestatis, quod a fortiori patebit ex his quæ dicemus de voto non nubendi. Unde etiam constat, quod, licet tale votum factum sit ab utroque conjuge ex mutuo consensu, si in objecto et materia sua nihil amplius includat, potest ab Episcopo dispensari. Probatur eadem ratione, quia utriusque votum in eo casu non est simpliciter votum castitatis: et ita tenent plures auctores statim citandi.

19. *Quid circa votum perpetuæ castitatis ab utroque, vel uno conjuge factum de consensu alterius, vel sine illo.* — Secundo, potest tale votum esse absolutum, et ex se de perpetua castitate. Potest autem fieri, vel ab utroque conjuge ex mutuo consensu, vel ab uno tantum ex licentia alterius, vel a quolibet eorum sine alterius facultate. De voto posteriori modo facto est imprimis controversia inter auctores, an possit per se ab Episcopo dispensari tanquam votum non reservatum. Affirmat Major, in 4, d. 32, q. 2; Soto, d. 27, q. 1, a. 4, circa finem. Sed revera hæc sententia in hoc sensu mihi non est probabilis, quia tale votum utriusque conjugis est verum votum castitatis simpliciter, nam obligat, et ad castitatem servandam extra matrimonium cum quacumque alia, et ad servandam illam inter se, tam non petendo quam non reddendo debitum; et ad non contrahendum iterum, etiamsi alter eorum decedat: et ita melius sensit Navar., cap. 12, n. 59; Palac., d. 38, disp. 2, non posse Episcopum in tali voto dispensare, et fortasse alii auctores non sunt in eo sensu locuti, ut statim dicam.

20. *An saltem possit dispensare ad petendum et reddendum debitum.* — Quanquam enim dicta sententia vera sit de absoluta seu integra dispensatione, dubitari tamen potest an saltem possit Episcopus cum talibus conjugibus dispensare, ut durante matrimonio pos-

sint inter se petere et reddere, manente obligatione voti quoad omnia alia, et quoad absolutam et perpetuam castitatem in eo qui supervixerit. Potest autem hoc dubitari vel simpliciter et per se, ac ex ordinaria potestate Episcopi, vel in casu in quo imminet grave periculum propter moram vel difficultatem adeundi Summum Pontificem. Multi ergo affirmant Episcopum posse dispensare priori modo. Et hæc videtur fuisse sententia Soti et Majoris. Et loquuntur consequenter, quia idem sentiunt, præsertim Soto, de dispensatione ad petendum debitum, cum eo, qui castitatis votum habebat, antequam matrimonium contraheret; nam est quædam major ratio in præsentem casum quam in illo, eo quod in illo, quando votum antecessit, cum injuria et transgressione ejus constituit se aliquis in eo statu, in quo postea sentit periculum. In præsentem vero casum, nulla præcessit malitia vel transgressio voti. Hæc vero differentia, quamvis ostendat ex parte voventium esse aliquam majorem congruitatem ad dispensationem in præsentem casum quam in præcedenti, non tamen ostendit esse in Episcopo majorem potestatem, nam ad hanc nihil confert malitia vel innocentia voventis. Imo malitia quæ præcessit, parum obstat, quia ratio dispensationis ex præsentem periculo attendenda est.

21. *Opinio Navarri.* — *Resolutio auctoris.* — *Solum in casu gravis necessitatis ad petendum et reddendum debitum dispensare potest.* — Propterea Navarrus supra, quem multi sequuntur, ait in hoc voto non posse dispensare Episcopum ordinario jure; sentit tamen posse dispensare in eo casu in quo urget periculum, et est difficilis accessus ad Summum Pontificem. Nihil autem ipse distinguit de dispensatione simpliciter seu totali, et de dispensatione ad petendum debitum; et sane de utraque videtur loqui. Nam Major, quem citat, et cujus sententiam sic limitatam approbat, de hac loquitur. Ego vero non censeo esse extendendam hanc facultatem ad dispensationem totalem propter easdem rationes supra factas, quæ eandem vim in præsentem habent, quia etiam in hoc casu non est talis dispensatio necessaria, neque quoad eam est periculum in mora, ut non possit et debeat talis dispensatio a Summo Pontifice postulari. Igitur intelligenda est hæc sententia de dispensatione secundum quid, et hoc sensu est vera, sicut in præcedenti puncto diximus. Quoad aliquid vero major est hæc dispensatio, quam in præcedenti casu; nam ibi solum

est dispensatio ad petendum, quia ad reddendum non est necessaria dispensatio, etiamsi votum castitatis ante matrimonium præcesserit; hic autem dispensatio fit tam ad petendum, quam ad reddendum, quod non est inconueniens, si utrumque est necessarium ad vitandum periculum. Potest tamen non incongrue dici, etiam hic dispensationem formaliter tantum cadere in petitionem debiti, quoniam hæc satis est; nam, eo ipso quod petere uni conjugum est licitum ex dispensatione, etiam reddere est licitum alteri, imo et debitum, etiamsi in hoc formaliter dispensatum non sit. Unde posset Episcopus in eo casu dispensare cum femina ad petendum, et cum viro nullo modo; et nihilominus tenetur tunc vir, non obstante priori voto, ad reddendum uxori petenti; ipse tamen non posset petere, neque etiamsi peteret, uxor posset ei licite reddere debitum, quia ille nec iuste, nec licite peteret. Interveniente autem sufficiente causa, posset Episcopus cum utroque dispensare ad petendum, et consequenter manebunt etiam dispensati ad reddendum. Exemplum simile est, si contingat utrumque conjugem ante matrimonium emisisse votum castitatis; tunc enim post matrimonium neuter posset petere, et fortasse nec reddere, ut multi volunt, propter cooperationem ad malum; quod tamen incertum est, ut supra tetigi. Cum illis autem posset in simili casu Episcopus dispensare ad petendum, ut patet ex supra dictis; nam qua ratione potest cum uno, poterit cum utroque, si uterque indigeat. Denique addit Panormitanus, in c. *Tua nos*, 2, de Jurejur., n. 2 et 6, Episcopum in eo casu, scilicet, quando conjuges sunt juvenes, et grave periculum majoris peccati imminet, non solum posse dispensare cum illis volentibus, sed etiam posse eos cogere ad illam acceptandam, quia potest eos cogere ad honeste vivendum, et morale periculum peccandi vitandum, quod est probabile. Ut tamen ad praxim possit reduci, necesse est quod de tali periculo publice et manifeste constet, et quod alia via tolli non possit.

22. *Eodem modo dispensare potest cum uno tantum conjugum.* — Atque ex his facile constat quid dicendum sit de voto emisso ab uno tantum conjugum. Clarum est enim, si in eo casu similis necessitas intercedat, posse Episcopum dispensare cum illo conjugum, ut petat debitum; nam si hoc potest facere cum utroque simul, ubi votum ratione pacti mutui videtur firmius, majori ratione id facere pote-

rit cum altero tantum, pari causa præsupposita; seclusa autem simili occasione et necessitate, non credo id posse, sed recurrendum esse ad Summum Pontificem, ut in similibus casibus dixi. Oportet tamen semel animadvertere, in hujusmodi casibus, quando inest periculum, moraliter loquendo tale esse ut non patiat moram eundi ad Pontificem; interim enim multa peccata committentur, vel moraliter timeri possunt, et propterea multi Doctores absolute dicunt posse Episcopum dispensare cum hujusmodi conjugum ad petendum debitum. Dispensare autem simpliciter etiam in eo casu, tollendo votum, non potest, propter easdem rationes supra factas.

23. *Objectio.* — *Responsio.* — Dicet aliquis: hoc votum factum ab uno tantum conjugum non est absolute et simpliciter votum castitatis, quia non obligat ad non reddendum debitum, etiamsi ex consensu alterius sit factum, quia dando facultatem alteri ad vovendum, non propterea qui illam dat, cedit omnino juri suo, aut se obligat ad non petendum; ergo tale votum non est reservatum, quia cum reservatio sit odiosa, restringi debet ad illud votum, quod simpliciter et absolute tale est, ut statim variis exemplis constabit. Et hoc magis urget, quando votum est sine consensu alterius conjugis, quia ex se minus firmum est, adeo ut multi putent esse nullum. Respondeo, imo tale votum ex se esse simpliciter et absolute integræ castitatis, quantum est ex parte voventis (suppono enim hæc intentione factum esse), et signum erit, quia si alter conjugum moriatur, ad omnimodam castitatem obligabit. Idem ergo facit statim quantum est ex se, quia obligatio ejus non fuit per intentionem voventis dilata. Quod autem durante matrimonio possit reddere debitum, est ex impedimento materiæ, non quia votum ipsum in se sit diminutum aut dimidiatum, et ideo tale votum reservatum est. Nec refert, quoad hoc, ut sit factum sine consensu alterius conjugis, quia hoc nec minuit valorem, nec tollit integritatem talis voti; facilitare autem potest dispensationem, supposita tamen potestate in eo qui dispensaturus est.

24. *Conciliantur duæ opiniones initio positæ.* — *Objectio.* — Hactenus explicuimus quomodo in casu speciali propter periculum imminens possit Episcopus dispensare ex parte in his votis negativis; superest ut dicamus, an etiam possit aliquando simpliciter dispensare omnino tollendo votum. Quoad hoc enim

videtur maxime procedere secunda opinio supra tractata, quæ posset in concordiam redigi cum communi sententia de dispensatione tantum ex parte, cum affirmat Episcopum posse dispensare, illam vero sententiam, quæ hoc negat, exponendo de dispensatione simpliciter et totali. Objici vero potest, nam vel occurrit, cum eadem proportionem necessitatis et periculi, casus, in quo sit tam necessaria dispensatio absoluta, sicut in alio est necessaria dispensatio partialis; vel in hoc non servatur proportio. Si hoc posteriori modo procedatur, non est doctrina formalis, neque ad rem; jam enim ostensum est potestatem Episcopi ad dispensandum in his casibus, non extendi ad ampliore dispensationem, quam necessitas postulet; quapropter si necessitas non postulet dispensationem totalem, mirum non est quod illam non possit concedere. Si autem proponatur proportio in necessitate, ita ut tanta sit necessitas in hoc casu dispensationis absolute, quanta in illo dispensationis secundum quid, non videtur neganda Episcopo proportionalis potestas, si consequenter loquamur. Quia potestas ad dispensandum ex parte in alio casu, non ei conceditur per se, sed ex accidenti, et quasi per epikeiam et subintellectam exceptionem; sed, servata dicta proportione, eadem est ratio potestatis ejus quoad utramque dispensationem, quia tota ratio in subditorum necessitate fundatur.

25. *Responsio.* — Responderi potest primo, negando totam rationem hujus potestatis summi ex necessitate, hæc enim nec dat jurisdictionem, nec sola est sufficiens signum ejus, nisi accedat aliqua consuetudo, quod Episcopi aliqualem dispensationem concedant in hujusmodi votis; quod autem absolute dispensent, nulla videtur esse consuetudo. Præterea dici potest (et est radix dictæ diversitatis in consuetudine) occasiones et pericula, in quibus sit necessaria dispensatio secundum quid, esse frequentes et morales; et ideo ad bonum regimen animarum necessarium fuisse, ut tales casus non omnino eximerentur ab Episcoporum jurisdictione, nisi tunc solum quando facilis esset aditus ad Summum Pontificem. Casus vero, in quo absoluta dispensatio sit necessaria, vel nullus est, vel adeo rarus, ut non veniat in moralem considerationem; et ideo reservatio talis dispensationis omnino absoluta est, et sine exceptione, quia leges morales non respiciunt casus rarissimos et inusitados. Probat et declaratur hæc doctrina ex alia communi Theologorum, qui di-

cunt Episcopum, secluso speciali jure, posse dispensare in lege pontificia, quando casus frequens occurrit, non vero si rarus sit, nisi aliunde de potestate constet, ut videri potest in Cajetan., 1. 2, quæst. 97; et Sot., 1 de Just., quæst. 7, art. 3; et Cordub., lib. 1 Quæstionum, quæst. 11; ergo ad eundem modum recte in præsentibus philosophamur, ad tempus, vel ex parte in voto castitatis, eo quod frequenter necessarium sit, concedi Episcopis, totalem vero non concedi, cum rarissima esse possit, et de tali potestate aliunde non constet.

26. *In nullo casu Episcopus in voto castitatis totaliter dispensare potest.* — Concludo igitur, moraliter loquendo et absolute, Episcopum nunquam posse absolutam seu totalem dispensationem concedere in voto castitatis perpetuæ propter discursum factum. Si quis autem speculative defendere velit, data hypothese, habere hanc potestatem, quæ per hanc conditionalem explicatur: *Si occurrat casus tantæ necessitatis, etc.*, non multum cum eo contendendum censeo, quia existimo hypothese non esse moralem, et ideo ad praxim probabilissime concludatur, de facto non esse datam potestatem hanc pro tali casu excogitato potius, quam vero, vel possibili.

## CAPUT XII.

ALIQUOT DUBIA CIRCA RESERVATIONEM VOTI SIMPLICIS CASTITATIS.

1. *Primum dubium: an votum castitatis temporale sit reservatum.* — Primum circa votum castitatis dubitari solet, si illud perpetuum non sit, sed temporale, an sit reservatum, vel possit per Episcopum dispensari; ut, verbi gratia, si voveat quis servare continentiam per annum, etc.; in quo communis resolutio est, hoc votum non esse reservatum, sed posse per Episcopum dispensari; ita Palud., in 4, distinct. 38, quæst. 4, artic. 4, concl. 5; D. Antonin., 2 part. Theolog., cap. 2, num. 6; Sylvest., *Votum*, 4, quæst. 3, et omnes Summistæ eodem verbo; Soto, lib. 7 de Justitia, quæst. 4, art. tertio; Navar., in Summ., cap. 12, num. 76; Cardin. Tolet., lib. 4, cap. 18, num. 11; Azor, tom. 1, libr. 11, cap. 19, quæst. 6; Henriquez, lib. 7 de Indulgent., cap. 3, num. 6. Ratio est, quia illud non est simpliciter votum continentiae, sed secundum quid. Dices: votum jejunandi est simpliciter tale, etiamsi ad annum limitetur; unde si votum jejunii esset reservatum, tale votum sine